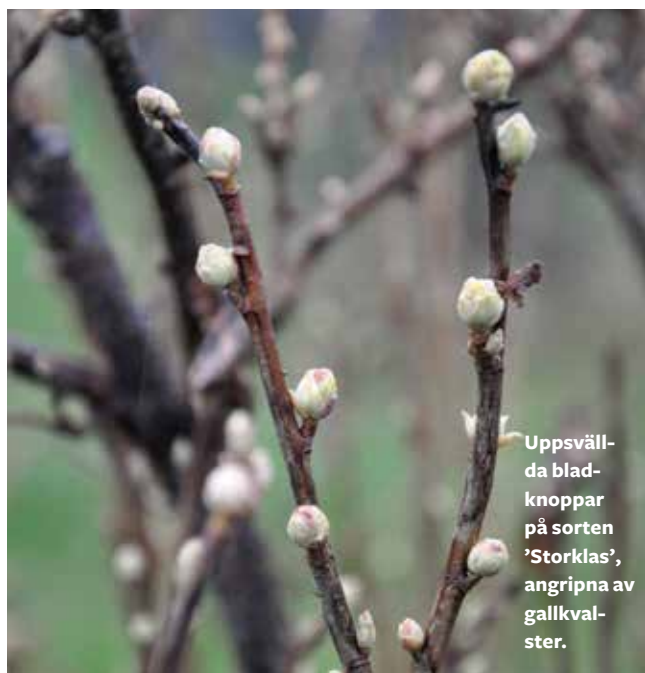

Riksförbundet Svensk Trädgårds rådgivare svarar på dina frågor
tisdagar, onsdagar och torsdagar kl 9–12, onsdagar dessutom kl 13–16.
Ring 08-758 86 36 eller e-posta radgivning@tradgard.org

Uppsvällda bladknoppar på sorten 'Storklas', angripna av gallkvalster.

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

Fick jag fel sort av svarta vinbär?

FRÅGA: Jag har fått en svart vinbärsbuske av sorten 'Storklas'. När jag googlade den framkom att många inte rekommenderar sorten, då den lätt drabbas av kvalster och inte ska odlas ihop med andra vinbärsbuskar. Varför säljs den då? Vad är 'i närheten av' andra vinbärsbuskar? Grannen har nämligen en bit in på sin tomt några vinbärsbuskar, som jag inte gärna vill ska smittas.

SVAR: Det är rätt att svarta vinbärssorten 'Storklas' lätt får angrepp av gallkvalster. Gallkvalster är vanliga och besvärliga skadedjur på svarta vinbär, eftersom de i sin tur sprider reversion, en virussjukdom, som slutligen gör busken steril och skörd uteblir. Det finns mer motståndskraftiga sorter, men mig veterligen ingen som är helt resistent mot gallkvalster.

Ett säkrare sortval hade varit PETTER E, 'Delikatesnaja', 'Risarp', 'Intercontinental' eller 'Titania'. Sorten 'Ben Gairn' är även motståndskraftig mot reversion, men är i mitt tycke inte den godaste.

Nu, medveten om problemet, kan du ha busken under uppsikt eller byta till en annan sort. 'Storklas' får säljas och ger i övrigt ett gott, stort bär, som växer på höga buskar och mognar tidigare än många andra sorter. Men så snart du upptäcker uppsvällda bladknoppar (syns bäst på våren) tar du bort hela busken (till förbränning) för att förhindra spridning av gallkvalstren. Kvalstren är små och övervintrar i de runda uppsvällda knopparna. Under början av växtsäsongen lever de på bladen (tills nya bladknoppar bildas) och kan spridas med plantmaterial, vind, vattendroppar och med oss, djur och framförallt insekter, som rör sig mellan buskarna. Ju längre avstånd till andra svarta vinbär, desto mindre smittorisk, men att säga något exakt avstånd är svårt. Risken finns att din granne redan har dessa kvalster på sina buskar, för de är så vanligt förekommande på äldre svarta vinbärsbuskar. Prata med grannarna och kontrollera även deras buskar, innan 'Storklas' får skulden.

Misslyckad plantering!

FRÅGA: Vi har ett lantställe i Sörmland. På platsen har det växt granar i 60–70 år, men nu är de borta, delvis nedhuggna, men också fällda av storm. Vi lade på massor av jord och gödsel, planterade små rosenbuskar, silverarv och rosenspirea. Visserligen var det en väldigt torr sommar, men vi kunde vattna hyfsat. I augusti var allt dött. Troligen är jorden sur. Har ni några tips på hur vi ska behandla jorden, samt lämpliga växter? Ytan är vänd mot öst.

SVAR: Ja, förmodligen är jorden sur (har lågt pH-värde) och näringsfattig. Jordprov ger svar. Dessutom ser det ut som att stubbarna är kvar och det kommer att dröja innan de är nedbrutna. Ni har jordförbättrat men tydligen räcker detta inte till. Det skulle krävas både tid, kalkning, gödsling och mera jord innan mer krävande trädgårdsväxter skulle etablera sig här på bästa sätt. Och frågan är om de egentligen passar in i miljön?

Mitt förslag är att ni i stället satsar på växter som direkt kan klara att växa på denna skogsmark. Kanske kan fågelbogran, *Picea abies* 'Nidiformis' passa som oregelbunden, låg, vintergrön barrväxtformation i ytan. Det är en sort av vanlig gran, som har ett lågt, något oregelbundet, utbrett växtsätt och blir ca 1 m hög och 1,5 m bred med tiden, och skulle ge en enhetlig, men intressant vegetationsyta, om den planteras lite oregelbundet. Den kan kombineras med andra barrväxtformer, som uppstickande sockertoppsgran, *Picea glauca* 'Conica', som då bryter av i form och blir ca tre meter hög. Som marktäckare, innan granarna vuxit sig stora, kan myskmadra, *Galium odoratum*, passa. Etableringsbevattning behövs även för dessa växter och som ytterligare jordförbättring och jordtäckning använder ni gödselad barkmull.

Sockertoppsgran.

Myskmadra.

Fågelbogran.

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

Vad är det för mask i plommonen?

FRÅGA: Vad heter den mask som finns i mina plommon, både på Gotland och i Nacka, i år. Jag förmodar att all svart sörja inuti plommonen är ägg från masken, eller har jag fel? Det syns inte utanpå att plommonen är angripna. Det är först när man delar den som man finner den svarta sörjan och masken. Måste jag bränna frukten?

SVAR: Det är plommonvecklarens ljusröda larv, som förstört plommonen på detta trista sätt. Det är larvens ekskrementer du ser. Äggen läggs av fjärilen, ur äggen utvecklas larven, som sedan går in i frukten och äter sig stor. Tittar du noga på utsidan kan du se ingångshålet, ofta i närheten av fruktskaftet. Angripen frukt brådmognar gärna och faller av i förtid och kan även skakas ner. Larven övervint-

Plommonvecklare.

rar i en kokong i marken eller under någon barkflaga på trädet, för att sedan förpupa sig på våren. Ur den kommer den färdiga vecklarfjärilen, som svärmar i juni.

Man kan sätta upp feromonfällor, som drar till sig hanarna, för att veta när de är aktiva. Det är då äggen läggs, ett per kart. Dock blir sällan alla plommon angripna. En

kort tid är larven utanpå karten. Den noggranna kan störa de svärmande fjärilarna och skölja av karten med vatten vid denna tidpunkt, om träden inte är för stora.

Effektivast begränsar du plommonvecklaren genom att plocka och skaka av de angripna plommonen redan i kartstadiet, och senast innan larven hinner bilda sin över-

vintringskokong och gått ur frukten. Vill du vara på den säkra sidan, tag frukten till förbränning, men de bryts även ner i en väl fungerande kompost, där värme alstras och larverna oskadliggörs i nedbrytningsprocessen. Blanda i så fall plommon med annat organiskt avfall så kompostprocessen inte stannar av p g a av för mycket fuktig frukt.

Till våren kan du behandla träden med Frukträd Effekt (oljebaserat) för att kväva övervintrande kokonger och puppor. Med tanke på att vecklaren även övervintrar i marken lönar det sig att, om möjligt, täcka marken för att rent mekaniskt förhindra att den kommer ner, och även för att hindra att den kommer upp på våren. Välj en markduk som släpper igenom vatten och luft om den ligger kvar hela tiden. Det är även lättare att samlas upp angripen kart på duk under trädet.

BILD: INGEGERD SJUNDRÖM

Kardon.

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

Övervintra kardon?

FRÅGA: Jag köpte en kardon i våras. Jag vågar inte försöka att övervintra den ute, den ska ju helst övervintra frostfritt, står det i diverse växtinformationer. Innebär det att man kan ställa in den i garaget (ca 11 grader på vintern) som med pelargonerna, eller behöver den ljus också?

SVAR: Kardon är ståtlig både i köksland, rabatt och kruka, med sina fina, gråa och stora, flikiga och utbredda blad och lila tistelliknande blommor på höga stjälkar. Man kan ha den både till nytta och nöje. Till skillnad från kronärtskockan är det inte främst blombotten utan bladstjälkarna man bleker, skördar, tillreder och äter. Kardonen hinner inte alltid blomma. Den är flerårig och går att övervintra och får då en snabbare start på våren. Chansen är då större att den hinner gå i blom, än om man sår den från frö.

Försök att övervintra den i garaget, även om temperaturen där kunde vara något lägre. Mörkret är inget problem, eftersom kardonen skjuter nya skott från roten till våren igen. Men ha den ute så länge så möjligt, ställ den om möjligt på ett skyddat ställe. Ta in den först när både natt- och dagtemperatur är under nollan, men jorden ännu inte frusit. Ställ den med kruka och jord i garaget så att rötterna inte torkar, men inte heller står för blött.

Till våren börjar du driva den i februari, dvs tar in den i ljuset på ett inte allt för varmt ställe. Längre fram flyttas den ut och in, tills den igen klarar att stå ute. Där vill den stå varmt och soligt med bra tillgång på näring, men inte alltför blåsigt, för att bli riktigt fin och ståtlig.